

FISKEMUSEUM

Bönan är ett uppskattat besöksmål ca. 15 km från Gävle centrum. Platsen är känd för sitt fiskeläge, sin "bönaböckling", som fyrplats och lotsstation. Hembygdsföreningen Gävle Gille har väckt frågan om behovet av att inrätta ett "Fiskemuseum – ett besökscentrum på Bönan". Föreningen har tillsatt en arbetsgrupp som har utarbetat detta projektförslag.

BAKGRUND

Den Södra Norrlandskusten karakteriseras av många bevarade fiskelägen. Efter tvister om fiskerätter beslutade Gustav Vasa 1545 att alla fiskevatten tillhörde kronan. 1557 gav kungen borgarna i Gävle ensamrätt till allt fiske utmed norrlandskusten.

Privilegierna begränsades och upphävdes helt 1766. Därefter fick gävlefiskarna arrendera sina fiskevatten som sträckte sig ända upp till Nordmaling. Under 1700-talet utgjorde Gävles fiskarbefolkning en tredjedel av stadens alla invånare. Varje vår lastades en haxe (lastbåt) med familj, piga, dräng, getter, får, husgeråd, matvaror och bytesvaror samt tonvis med salt. Förutom fisket var byteshandeln viktig. När hösten kom återvände fiskarfamiljerna till Gävle med båten fullastad med saltad strömming i tunnor.

Under 1800-talet avtog sommarresorna till de sk. gävlebohamnarna. Gränsen mellan land- och stadsfiskare suddades ut och fiskarna blev en ren yrkeskår med fast bosättning i de gamla säsongsfiskelägena.

Efter den stora uppgången för kustfisket på 1930-talet, har antalet fiskare

sedan 1950-talet minskat radikalt. Idag återstår endast ett fåtal aktiva och fisket bedrivs i huvudsak av äldre fiskare. Försäljningsorganisationen Gävlefisk, bildad 1935, har lagt ner verksamheten. Det småskaliga kustfisket står idag inför stora utmaningar. Ett hållbart fiske är beroende av friska hav och anpassade fiskemetoder. Fiske- och miljöpolitiken behöver därför samordnas. Tillgången på strömming har minskat och en orsak kan vara det omfattande industrifisket med stora trålare till havs. Miljögifter och den rika förekomsten av skarv och säl har påverkat kustfisket negativt. Ett komplicerat regelverk baserat på EU-direktiv har förändrat villkoren för yrkesfiskarna. Alla dessa faktorer påverkar möjligheten att idag bedriva ett långsiktigt hållbart och lönsamt kustfiske i Bottenhavet.

BÖNAN SOM BESÖKSMÅL

Bönan är idag ett levande fiskeläge med möjligheter att köpa såväl rökt som färsk fisk i direkt anslutning till rökerier och fiskarnas sjöbodar. På platsen finns också lotsplatsen där det sommartid är möjligt att besöka fyrtornet med fyrmästarbostaden från 1840-talet. Böna kapell används sommartid för gudstjänster och som konsertlokal. På många sätt är Bönan ett uppskattat utflyktsmål. Här möter besökarna havet. Genom Bönan passerar både cykel- och vandringsleder. På platsen finns också det välbesökta Böna Café. Bebyggelsen har rika kulturhistoriska värden.

FISKEMUSEUM/ BESÖKSCENTRUM

Det finns ett stort behov av att utveckla Bönan som besöksmål. Genom ett besökscentrum på Bönan skapas en hållbar infrastruktur för att utveckla turism och besöksnäring. Ett besökscentrum innebär att besökarna möter en professionell och genomtänkt anläggning, som inte bara ger information och service utan också upplevelser och ny kunskap.

Ett besökscentrum ska bestå av:

- En kulturhistorisk värdefull och levande miljö som berättar om Bönan som fiskeläge.
- En plats som direkt fångar besökarnas intresse. Den ska förmedla det specifika med Bönan, i nära kontakt med kulturmiljön och med utsikt mot fiskevatten och hav.
- Ett mottagande av besökare där kunniga personer med engagemang ger information och service. Funktion som replipunkt, dit besökare och turister kan återkomma, få kunskap och sammanhang.
- Ett introducerande bildspel/film om platsen, dess historia och samtid, fisket idag samt möjligheterna att på Bönan med omgivningar fånga besökarna med upplevelser och aktiviteter.
- En informativ och upplevelsebaserad mindre utställning om fiskets historia och fiskets villkor idag under 2020-talet. Originalföremål ingår liksom rikligt med äldre filmer och bildmaterial.
- Försäljning av litteratur och kvalitativa produkter med anknytning till platsen.

Ett besökscentrum ska också ge information om en bredare historia och berättelser utifrån Bönan, Utvalnäs och Norrlandet. Det handlar t.ex. om lots- och fyrplatsen, fd. tullstationen, de pampiga sommarvillorna, badkulturen med kallbadhus och hotell samt det "kalla kriget" med kustartilleriets befästning på Gråberget.

En satsning på besökscentrum har även betydelse för hela besöksnäringen och andra besöksmål. Det innebär att besökare från andra orter kommer att stanna längre i kommunen och i länet. Ett besökscentrum på Bönan kommer att bidra till att förstärka den turistiska profilen för hela kuststräckan "Jungfrukusten" i Gästrikland och Hälsingland. Även vandringsleden "Kustleden" utmed Norrlandet kan i ökad utsträckning marknadsföras och bli mer känd.

Ett besökscentrum med fiskemuseum innebär att kunskapen om den egna bygden blir större och stoltheten ökar. Lokalt engagemang och lokala insatser är en viktig utgångspunkt för projektet.

PROJEKT- UTVECKLING

Första steget i utvecklingen av projektet "Fiskemuseum – ett besökscentrum på Bönan" är en förstudie. Följande huvudområden kommer att ingå i utredningen:

- Ge förslag på placering av anläggningen.
- Ge förslag och kostnadsberäkna byggnadsåtgärder, ny- eller ombyggnad.
- Ge förslag och kostnadsberäkna produktion av utställning och film samt inköp av teknisk utrustning.
- Beräkna kostnader för kunskapsinsamling och dokumentation. Förslag på forskningsområden.
- Beräkna kostnader för skyltning, parkering och besöksmottagande.
- Ge förslag på aktiviteter som kan utvecklas för besökare på Bönan med omgivande områden.
- Beräkna driftkostnader (personal, marknadsföring, underhåll, drift av lokal m.m.)
- Beräkna intäkter (entréavgifter, visningar, försäljning m.m.)
- Utredda huvudmannaskap och drift.
- Utredda och fastställa möjligheterna att finansiera projektet.

MÅNGA SAMARBETAR

Utvecklingen av projektet ”Fiskemuseum -ett besökscentrum på Bönan” kräver ett samarbete mellan kultur- och turistintressen samt besöksnäring på lokal, kommunal och regional nivå. Samarbete med personer, föreningar, företag och grupper lokalt är av särskild betydelse. Egna initiativ och förslag är viktiga för utvecklingen av projektet.

SAMVERKAN RUNT ÖSTERSJÖN

Inför kommande förstudie har kontakter upprättats för utbyte av erfarenheter och kunskap med Stiftelsen Ålands Jakt- och Fiskemuseum på Eckerö, Åland, med Mtü Ankur / Koguva fishing museum i Estland och Jurmala museum i Lettland.

INFORMATION

Information om projektet lämnas av:

Birgitta Ericsson

Hembygdsföreningen Gävle Gille

Telefon: 073–808 65 33

E-post: bireri43@gmail.com

HEMBYGDSFÖRENINGEN
GÄVLE GILLE